

قانون مشروطیت

1358/1/10

قانون اساسی

مورخ 14 شهر ذی القعدة الحرام 1324

در تشکیل مجلس

اصل اول

مجلس شورای ملی بموجب فرمان معدلت بنیان مورخه چهاردهم جمادی الاخر 1324 مؤسس و مقرر است.

اصل دوم

مجلس شورای ملی نماینده قاطبه اهالی مملکت ایران است که در امور معاشی و سیاسی وطن خود مشارکت دارند.

اصل سوم

مجلس شورای ملی مرکب است از اعضایی که در طهران و ایالات انتخاب میشوند و محل انعقاد آن در طهران است.

اصل چهارم

عده انتخاب شوندهگان بموجب انتخابنامه علیحده از برای طهران و ایالات فعلاً یکصد و شصت و دو نفر معین شده است و برحسب ضرورت عده مزبوره تزايد تواند یافت الی دویست نفر.

اصل پنجم

منتخبین از برای دو سال تمام انتخاب میشوند و ابتداء این مدت از روزی است که منتخبین ولایات تماماً در طهران حاضر خواهند شد پس از انقضاء مدت دو سال باید نمایندگان مجدداً انتخاب شوند و مردم مختارند هر يك از منتخبین سابق را که بخواهند و از آنها راضی باشند دوباره انتخاب کنند.

اصل ششم

منتخبین طهران لذي الحضور حق انعقاد مجلس را داشته مشغول مباحثه و مذاکره میشوند رأی ایشان در مدت غیبت منتخبین ولایات با کثرت مناط اعتبار و اجراء است.

اصل ه فتم

در موقع شروع مذاکرات باید اقلأً دو ثلث از اعضاء مجلس حاضر باشند و هنگام تحصيل رأی سه ربع از اعضاء باید حاضر بوده و اکثریت آراء وقتي حاصل ميشود که بیش از نصف حضار مجلس رأی بدهند.

اصل هشتم

مدت تعطيل و زمان اشتغال مجلس شوراي ملي بر طبق نظامنامه داخلی مجلس به تشخیص خود مجلس است و پس از تعطيل تابستان باید مجلس از چهاردهم میزان که مطابق جشن افتتاح اول مجلس است مفتوح و مشغول کار شود.

اصل نهم

مجلس شوراي ملي در مواقع تعطيل فوق العاده منعقد تواند شد.

اصل دهم

در موقع افتتاح مجلس خطابه اي بحضور همايوني عرض کرده بجواب خطابه از طرف قرين الشرف ملوکانه سرافراز و مباهي ميشود.

اصل يازدهم

اعضاء مجلس بدوآ که داخل مجلس ميشوند باید بترتیب ذیل قسم خورده و قسمنامه را امضاء نمايند.

صورت قسمنامه

ما اشخاصي که در ذیل امضاء کرده ایم خداوند را بشهادت ميطلبیم و بقرآن قسم ياد ميکنیم مادام که حقوق مجلس و مجلسيان مطابق اين نظامنامه محفوظ و مجري است تکاليفي را که بما رجوع شده است مهما امکن باکمال راستي و درستي و جد و جهد انجام بدهيم و نسبت باعليحضرت شاهنشاه متبوع عادل مفخم خودمان صديق و راستگو باشيم و باساس سلطنت و حقوق ملت خيانت ننمائيم و هيچ منظوري نداشته باشيم جز فوائد و مصالح دولت و ملت ايران.

اصل دوازدهم

بهیچ عنوان و بهیچ دست آویز کسی بدون اطلاع و تصویب مجلس شوراي ملي حق ندارد متعرض اعضاي آن بشود اگر احياناً يکي از اعضاء علناً مرتکب جنحه و جنابتي شود و در حين ارتکاب جنایت دستگیر گردد باز باید اجرائي سياست درباره او با استحضار مجلس باشد.

اصل سيزدهم

مذاکرات مجلس شوراي ملي از براي آنکه نتیجه آنها بموقع اجراء گذارده تواند شد باید علني باشد روزنامه نويس و تماشاچي مطابق نظامنامه داخلی مجلس حق حضور و استماع دارند بدون اينکه حق نطق داشته باشند تمام مذاکرات مجلس را روزنامجات ميتوانند بطبع برسانند بدون تحريف و تغيير معني تا عامه ناس از مباحث مذاکره و تفصيل گزارشات مطلع شوند هرکس صلاح انديشي در نظر داشته باشد در روزنامه عمومي برنگارد تا هيچ امري از امور در پرده و برهيجکس مستور نمايد لهذا عموم روزنامجات مادامیکه مندرجات آنها مغل اصلي از اصول اساسية دولت و ملت نباشد مجاز و مختارند که مطالب مفيدة عام المنفعة را همچنان

مذاکرات مجلس و صلاح اندیشی خلق را بر آن مذاکرات بطبع رسانیده منتشر نمایند و اگر کسی رد روزنامهجات و مطبوعات بر خالف آنچه ذکر شد و باغراض شخصی چیزی طبع نمایند یا تهمت و افتراء بزند قانوناً مورد استنطاق و محاکمه و مجازات خواهد شد.

اصل چهاردهم

مجلس شورای ملی بموجب نظامنامه علیحده موسوم بنظامنامه داخلی امور شخصی خود را از قبیل انتخاب رئیس و نواب رئیس و منشیان و سایر اجزاء و ترتیب مذاکرات شعب و غیره منظم و مرتب خواهد کرد.

در وظائف مجلس و حدود و حقوق آن

اصل پانزدهم

مجلس شورای ملی حق دارد در عموم مسائل آنچه را صلاح ملک و ملت میداند پس از مذاکره و مذاقه از روی راستی و درستی عنوان کرده با رعایت اکثریت آراء در کمال امنیت و اطمینان بتصویب مجلس سنا بتوسط شخص اول دولت بعرض برساند که بصره همایونی موشح و بموقع اجرا گذارده شود.

اصل شانزدهم

کلیه قوانینی که برای تشیید مبانی دولت و سلطنت و انتظام امور مملکتی و اساس وزارتخانهها لازم است باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد.

اصل هفدهم

لوايح لازمه را در ایجاد قانونی یا تغییر و تکمیل و نسخ قوانین موجوده مجلس شورای ملی در موقع لزوم حاضر مینماید که با تصویب مجلس سنا بصره همایونی رسانده و بموقع اجرا گذارده شود.

اصل هیجدهم

تسویه امور مالیه جرح و تعدیل بودجه تغییر در وضع مالیاتها و رد قبول عوارض و فروعات همچنان ممیزیهای جدیدی که از طرف دولت اقدام خواهد شد بتصویب مجلس خواهند بود.

اصل نوزدهم

مجلس حق دارد برای اصلاح امور مالیاتی و تسهیل روابط حکومتی در تقسیم ایالات و ممالک ایران و تحدید حکومتها پس از تصویب مجلس سنا اجرای آرای مصوبه را از اولیای دولت بخواهد.

اصل بیستم

بودجه هریمک از وزارتخانهها باید در نیمه آخر هر سال از برای سال دیگر تمام شده پانزده روز قبل از عید نوروز حاضر باشد.

اصل بیست و یکم

هرگاه در قوانین اساسی وزارتخانه‌ها قانونی جدید یا تغییر و نسخ قوانین مقرر شده لازم شود با تصویب مجلس شورای ملی صورت خواهد گرفت اعم از این که لزوم آن امور از مجلس عنوان یا از طرف وزرای مسئول اظهار شده باشد.

اصل بیست و دوم

مواردی که قسمتی از عایدات یا دارائی دولت و مملکت منتقل یا فروخته می‌شود یا تغییری در حدود و ثغور مملکت لزوم پیدا میکند بتصویب مجلس شورای ملی خواهد بود.

اصل بیست و سوم

بدون تصویب شورای ملی امتیاز تشکیل کمپانی و شرکتهای عمومی از هر قبیل و بهر عنوان از طرف دولت داده نخواهد شد.

اصل بیست و چهارم

بستن عهدنامه‌ها و مقاوله‌نامه‌ها اعطای امتیازات (انحصار) تجارتي و صنعتی و فلاحتی و غیره اعم از اینکه طرف داخله باشد یا خارجه باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد باستثنای عهدنامه‌هایی که استتار آنها صلاح دولت و ملت باشد.

اصل بیست و پنجم

استقراض دولتی بهر عنوان که باشد خواه از داخله خواه از خارجه با اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی خواهد شد.

اصل بیست و ششم

ساختن راه‌های آهن یا شوسه خواه بخرج دولت خواه بخرج شرکت و کمپانی اعم از داخله و خارجه منوط به تصویب مجلس شورای ملی است.

اصل بیست و هفتم

مجلس در هر جا نقضی در قوانین یا مسامحه در اجرای آن ملاحظه کند بوزیر مسئول در آن کار اخطار خواهد کرد و وزیر مزبور باید توضیحات لازمه را بدهد.

اصل بیست و هشتم

هرگاه وزیری بر خلاف یکی از قوانین موضوعه که بصلحه همایونی رسیده‌اند به اشتباه کاری احکام کتبی یا شفاهی از پیشگاه مقدس ملوکانه صادر نماید و مستمسک مساهله و عدم مواظبت خود قرار دهد بحکم قانون مسئول ذات مقدس همایون خواهد بود.

اصل بیست و نهم

هر وزیری که در امری از امور مطابق قوانینی که بصلحه همایونی رسیده است از عهده جواب برنیاید و معلوم شود که نقض قانون و تخلف از حدود مقرر شده است مجلس عزل او را از پیشگاه همایونی مستدعی خواهد شد و بعد از وضوح خیانت در محکمه عدلیه دیگر بخدمت دولتی منصوب نخواهد شد.

اصل سيام

مجلس شوراي ملي حق دارد مستقيماً هر وقت لازم بداند عريضه بتوسط هيئتي كه مركب از رئيس و شش نفر از اعضا كه طبقات ششگانه انتخاب كنند بعرض پيشگاه مقدس ملوكانه برساند وقت شرفيابي را بايد بتوسط وزير دربار از حضور مبارك استيذان نمود.

اصل سي و يكم

وزراء حق دارند در اجلاسات مجلس شوراي ملي حاضر شده و در جائي كه براي آنها مقرر است نشست مذاكرات مجلس را بشنوند و اگر لازم دانستند از رئيس مجلس اجازه نطق خواسته توضيحات لازمه را از براي مذاكره و مدافعه امور بدهند.

در اظهار مطالب بمجلس شوراي ملي

اصل سي و دوم

هر كس از افراد ناس ميتواند عرضحال يا ايرادات يا شكايات خود را كتباً بدفتر خانه عرايض مجلس عرضه بدارد اگر مطلب راجع بخود مجلس باشد جواب كافي باو خواهد داد و چنانچه مطلب راجع بيكي از وزارتخانهها است بدان وزارتخانه خواهد فرستاد كه رسيدگي نمايند و جواب مكفي بدهند.

اصل سي و سوم

قوانين جديده كه محل حاجت باشد در وزارت خانهاي مسئول انشاء و تنقيح يافته بتوسط وزراء مسئول يا از طرف صدراعظم بمجلس شوراي ملي اظهار خواهد شد و پس از تصويب مجلس بصحة همايوني موشح گشته بموقع اجرا گذاشته ميشود.

اصل سي و چهارم

رئيس مجلس ميتواند بر حسب لزوم شخصاً يا بخواهش ده نفر از اعضا مجلس يا وزير اجلاسي محرمانه بدون حضور روزنامه نويس و تماشاچي يا انجمني محرمانه مركب از عدة مرتخبي از اعضا مجلس تشكيل بدهد كه ساير اعضا مجلس حق حضور در آن نداشته باشند ليكن نتيجه مذاكرات انجمن محرمانه وقتي مجري تواند شد كه در مجلس محرمانه با حضور سه ريع از منتخبين مطرح مذاكره شده با كثریت آراء قبول شود اگر مطلب در مذاكرات انجمن محرمانه قبول نشد در مجلس عنوان نخواهد شد و مسكوت عنه خواهد ماند.

اصل سي و پنجم

اگر مجلس محرمانه به تقاضاي رئيس مجلس بوده است حق دارد هر مقدار از مذاكرات را كه صلاح بداند باطلاع عموم برساند لکن اگر مجلس محرمانه بتقاضاي وزيري بوده است افشاي مذاكرات موقوف با اجازه آن وزير است.

اصل سي و ششم

هريك از وزراء ميتواند مطلبي را بمجلس اظهار کرده در هر درجه از مباحثه كه باشد استرداد كند مگر اينكه اظهار ايشان بتقاضاي مجلس بوده باشد در اينصورت استرداد مطلب موقوف بموافقت مجلس است.

اصل سي و هفتم

هرگاه لايحه وزير در مجلس موقع قبول نيافت منضم بملاحظات مجلس عودت داده ميشود وزير مسئول پس از رد يا قبول ايرادات مجلس ميتواند لايحه مزبوره را در ثاني بمجلس اظهار بدارد.

اصل سي و هشتم

اعضاي مجلس شوراي ملي بايد رد يا قبول مطالب را صريح و واضح اظهار بدارند واحدي حق ندارد ايشانرا تحريص يا تهديد در دادن رأي خود نمايند اظهار رد و قبول اعضاي مجلس بايد بقسمي باشد که روزنامه نويس و تماشاچي هم بتوانند ادراك کنند يعني بايد آن اظهار تعليمات ظاهري باشد از قبيل اوراق کبود و سفيد و امثال آن.

عنوان مطالب از طرف مجلس

اصل سي و نهم

هر وقت مطلبي از طرف يکي از اعضاي مجلس عنوان شود فقط وقتي مطرح مذاکره خواهد شد که اقلاً پانزده نفر از اعضاي مجلس آن مذاکره مطلب را تصويب نمايند در اين صورت آن عنوان کتباً بررئيس مجلس تقديم ميشود رئيس مجلس حق دارد که آن لايحه را بدو در انجمن تحقيق مطرح مذاکره قرار بدهد.

اصل چهلم

در موقع مذاکره و مذاکره لايحه مذکور در اصل سي و نهم چه در مجلس و چه در انجمن تحقيق اگر لايحه مزبور راجع بيکي از وزراء مسئول باشد مجلس بايد بوزير مسئول اصلاح داده اکه اگر بشود شخصاً والا معاون او بمجلس حاضر شده مذاکرات در حضور وزير يا معاون او بشود.

سواد لايحه و منضمات آنرا بايد قبل از وقت از ده روز الي يکماه باستثناي مطالب فوري از براي وزير مسئول فرستاده باشند همچنان روز مذاکره بايد قبل از وقت معلوم باشد پس از مذاکره مطلب با حضور وزير مسئول در صورت تصويب مجلس با کثريت آراء رسماً لايحه نگاشته بوزير مسئول داده خواهد شد که اقدامات مقتضيه را معمول دارد.

اصل چهلم و يکم

هرگاه وزير مسئول در مطلب معنون از طرف مجلس بمصلحتي همراه نشد بايد معاذير خود را توجيه و مجلس را متقاعد کند.

اصل چهلم و دوم

در هر امري که مجلس شوراي ملي از وزير مسئول توضيح بخواهد آن وزير ناگزير از جوابست و اين جواب نبايد بدون عذر موجه و بيرون از اندازه اقتضاء بعهدة تأخير بيفتد مگر مطالب محرمانه که مستور بودن آن در مدت معينه صلاح دولت و ملت باشد ولي بعد از انقضاء مدت معين وزير مسئول مکلف است که همان مطلب را در مجلس ابراز نمايد.

در شرايط تشکيل مجلس سنا

اصل چهل و سوم

مجلس دیگری بعنوان سنا مرکب از شصت نفر اعضاء تشکیل می‌یابد که اجلاس آن بعد از تشکیل مقارن اجلاس مجلس شورای ملی خواهد بود.

اصل چهل و چهارم

نظامنامه‌های مجلس سنا باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد.

اصل چهل و پنجم

اعضای این مجلس از اشخاص خبیر و بصیر و متدین محترم مملکت منتخب میشوند سی نفر از طرف قرین‌الشرف اعلیحضرت همایونی استقرار می‌یابد پانزده نفر از اهالی طهران پانزده نفر از اهالی ولایات و سی نفر از طرف ملت پانزده نفر بانتخاب اهالی تهران پانزده نفر بانتخابات اهالی ولایات.

اصل چهل و ششم

پس از انعقاد سنا تمام امور باید بتصویب هر دو مجلس باشد اگر آن امور در سنا یا از طرف هیأت وزراء عنوان شده باشد باید اول در مجلس سنا تنقیح و تصحیح شده با کثرت آراء قبول و بعد بتصویب مجلس شورای ملی برسند ولی اموری که در مجلس شورای ملی عنوان میشود برعکس از این مجلس بمجلس سنا خواهد رفت مگر امور مالیه که مخصوص بمجلس شورای ملی خواهد بود و قرارداد مجلس در امور مذکوره باطلاع مجلس ملی مختار است ملاحظاتی مجلس سنا را بعد از مذاقه لازمه قبول یا رد کنند.

اصل چهل و هفتم

مادام که مجلس سنا منعقد نشده فقط امور بعد از تصویب مجلس شورای ملی بصره همایونی موشح و بموقع اجرا گذارده خواهد شد.

اصل چهل و هشتم

هرگاه مطلبی که از طرف وزیري پس از تنقیح و تصحیح در مجلس سنا بمجلس شورای ملی رجوع می‌شود قبول نیافت در صورت اهمیت مجلس ثالثی مرکب از اعضای مجلس سنا و شورای ملی بحکم انتخاب اعضای دو مجلس را در شورای ملی قرائت می‌کنند اگر موافقت دست داد فیها والاشرح مطلب را بعرض حضور ملوکانه میرسانند هرگاه رأی مجلس شورای ملی را تصدیق فرمودند مجری می‌شود اگر تصدیق نفرمودند امر بتجدید مذاکره و مذاقه خواهند فرمود و اگر باز اتفاق آراء حاصل نشد و مجلس سنا با اکثریت دو ثلث آراء انفصال مجلس شورای ملی را تصویب نمودند و هیأت وزراء هم جداگاه انفصال مجلس شورای ملی را تصویب نمودند فرمان همایونی بانفصال مجلس شورای ملی صادر می‌شود و اعلیحضرت همایونی در همان فرمان حکم بتجدید انتخابات می‌فرمایند و مردم حق خواهند داشت منتخبین سابق را مجدداً انتخاب کنند.

اصل چهل و نهم

منتخبین جدید طهران باید بفاصله یکماه و منتخبین ولایات بفاصله سه ماه حاضر شوند و چون منتخبین دارالخلافه حاضر شدند مجلس افتتاح و مشغول کار خواهند شد لیکن در ماده متنازع فیها گفتگو نمیکنند تا منتخبین ولایات برسند هرگاه مجلس جدید پس از حضور

تمام اعضاء با كثریت تام همان رأی سابق را امضا كرد ذات مقدس همایونی آن رأی مجلس شورای ملی را تصویب فرموده امر با اجرا میفرمایند.

اصل پنجاهم

در هر دوره انتخابیه كه عبارت از دو سال است يك نوبت بیش‌تر امر بتجدید منتخبین نخواهد شد.

اصل پنجاه و یکم

مقرر آنكه سلاطین اعقاب و اخلاف ما حفظ این حدود و اصول را كه برای تشیید مبانی دولت و تأکید اساس سلطنت و نگهبانی دستگاه معدلت و آسایش ملت برقرار و مجری فرمودیم وظیفه سلطنت خود دانسته در عهده شناسند.